

terwijl daarentegen de hypopiesis zich zonder veel klachten kan voordoen. Anderdeels zal het zeldzamer voorkomen van te lagen bloeddruk in duidelijke mate van invloed zijn. Het is echter juist de hypopiesis, die HALLS DALLY bijzonder heeft aangetrokken en die hij tot het onderwerp van een 20-jarige studie heeft gemaakt, waarvan thans de resultaten worden medegedeeld.

Op zeer nauwkeurige wijze worden oorzaken en verschijnselen besproken, waarbij vooral belangwekkend zijn de beschouwingen in verband met het al of niet aanwezig zijn van organische ziekten. Zeer boeiend zijn de hoofdstukken, handelende over trauma, shockwerking, anaphylaxis en psychosen, al kan het medegedeelde niet altoos zonder critiek worden aanvaard. Trouwens, zulks zal waarschijnlijk ook niet in schrijver's bedoeling liggen, die zijn conclusie — dat tijdelijke zoowel als blijvende hypopiesis een teeken van tijdelijke of blijvende verminderde vitaliteit is — meer als stelling, dan als vaststaand feit, heeft geformuleerd, ten einde aldus debat uit te lokken en dientengevolge juistere inzichten naar voren te brengen. Prognose en therapie van bovengenoemd verschijnsel besluiten dit goede boek, hetwelk in menig opzicht lezenswaard is.

P. H. ENTHOVEN.

A. HÜBNER, *Gastroskopie*, mit 36 Abbildungen im Text und 10 farbigen Tafeln, Jena, GUSTAV FISCHER, 1928. Prijs 10 mark.

Niet alleen uit de verschillende typen van gastroscopen, die de laatste jaren zijn aanbevolen, maar ook uit het aantal boekjes, waarin deze methode van onderzoek wordt beschreven (SCHINDLER 1923, STERNBERG 1924, KORBSCH 1926, PACHET 1926) blijkt de toenemende belangstelling voor de directe bezichtiging der maagholte. Onder deze zal HÜBNER's geschrift een eervolle plaats innemen. Helder en duidelijk, zonder veel omhaal van woorden, zonder ophef beschrijft het de hoofdzaken, critisch en bijna zonder polemie. De gevaren, aan deze methode van onderzoek verbonden, worden niet verheeld; bij vergelijking met andere diagnostische methodes komt HÜBNER tot de slotsom, dat verscheiden van de algemeen toegepaste weinig minder gevaar opleveren. Referent vreest, dat deze schatting toch te optimistisch is; het tot nu toe betrekkelijk geringe aantal ongevallen (bijna alle met doodelijken afloop) schijnt ref. voor een groot deel te danken aan de beoefening der methode door slechts enkelen, die hiertoe grooten aanleg bezitten; bij algemeene toepassing zou het gevaar veel grooter blijken. HÜBNER's instrument onderscheidt zich van andere, doordat bij het inbrengen gebruik gemaakt wordt van een z.g.n. Führungssonde, misschien het best te vertalen met: wegbanende sonde. In het stellen der indicatie en de beoordeeling van de waarde der methode legt HÜBNER een prijzenswaardige voorzichtigheid aan den dag. Met de directe bezichtiging is de diagnose niet steeds onmiddellijk zeker; in 1925 leverde de methode nog 39 pCt. (!) diagnostische vergissingen op; bij toenemende ervaring worden de resultaten waarschijnlijk beter.

M. ELZAS.